

Wat de wetenschap zegt over...

CULTUREEL RESPONSIEF LESGEVEN

'Inclusief onderwijs is onderwijs waarbij alle kinderen en jongeren naar een school dicht bij huis kunnen. Een school waar iedereen meetelt, meedoet en gelijkwaardig is en waar samen geleerd wordt.' ^[1] Dat is een mooi streven van de Rijksoverheid en het zou geweldig zijn als dat lukt. Toch rijzen bij deze missie vragen, want Nederland is rijk aan diversiteit en culturen. Hoe in lijn met deze missie recht wordt gedaan aan de talenten van alle kinderen en jongeren, juist met het oog op verschillende culturen, blijkt echter geen van de veelgestelde vragen. Ook wordt 'cultuur' niet expliciet genoemd in de antwoorden op de wel gestelde vragen. ^[2] Dat kan een risico zijn, want uit internationale literatuur blijkt dat talenten van kinderen met een andere culturele achtergrond lang niet altijd worden gezien. ^[3-5]

Dat leerlingen met een andere culturele achtergrond niet altijd gezien worden voor hun cognitieve talent, heeft verschillende oorzaken. Enerzijds kan het komen doordat deze leerlingen op tests niet altijd scoren wat op grond van hun cognitieve talent passend is. Anderzijds kunnen impliciete vooroordelen van leraren een rol spelen. ^[6] Niet (h)erkend worden als cognitief talent kan gevolgen hebben voor de identiteitsvorming van leerlingen en het presteren op school. ^[7] Om goed te kunnen presteren, hebben leerlingen een positieve culturele identiteit én een positieve academische *self-efficacy* nodig. ^[8] Met cultureel responsief lesgeven kun je bijdragen aan beide en daarmee aan de ontwikkeling van cognitief talent. ^[9-10] Cultureel responsief lesgeven is dus een middel om gelijke(re) kansen te bewerkstelligen. ^[11]

RELATIE, MOTIVATIE EN BELEVINGSWERELD

Cultureel responsief lesgeven helpt je bij het bouwen van een goede relatie met je leerlingen, wat bijdraagt aan de motivatie van leerlingen. ^[15] Naast een goede relatie en motivatie is het voor leerlingen belangrijk dat lesstof aansluit bij hun belevingswereld. ^[10] Ook dat kun je bereiken met cultureel responsief lesgeven. Hoe pak je dat aan? Het begint bij jezelf afvragen vanuit welke culturele achtergrond jouw eigen overtuigingen gevormd zijn. ^[16] Deze overtuigingen neem je namelijk mee in je werk. De volgende stap is dat je geïnteresseerd bent in de culturele achtergronden van je leerlingen. ^[11] Cultureel responsieve leraren hebben een open houding naar andere culturen dan die waar ze zelf deel van uitmaken of in opgegroeid zijn. Deze houding is geen trucje, maar een grondhouding die nodig is om een goede relatie met leerlingen te kunnen ontwikkelen. ^[17] Om leerstof tot zich te nemen, is het belangrijk dat een leerling zich herkent in lesmateriaal. ^[10] Als leraar leer je daarom aan te sluiten bij de belevingswereld van je leerlingen. Als een leerling een andere culturele achtergrond heeft dan een leraar, heeft de leraar dus iets te doen. De dimensies voor multicultureel onderwijs, beschreven door Banks, helpen hen op weg. ^[12]

WHITE BIAS

Banks beschrijft vijf dimensies:

- Integratie van inhoud
- Proces van kennisconstructie
- Terugdringen van vooroordelen
- Gelijkeidspedagogiek
- Empowerment van schoolcultuur en sociale cultuur

Bij integratie van inhoud gaat het erom hoe leraren voorbeelden en inhoud van verschillende culturele groepen gebruiken om belangrijke concepten, principes en generalisaties aan te leren (niet alleen Nederlandse of westerse voorbeelden en bronnen, geen stereotypes). ^[13]

Het proces van kennisconstructie toelichten in je les, zorgt ervoor dat leerlingen leren hoe kennis wordt gecreëerd en beïnvloed door verschillende perspectieven, die bevooroordeeld kunnen zijn. Het terugdringen van vooroordelen is erop gericht de zogenaamde 'white bias' te voorkomen of bij te sturen. *White bias* is een vooroordeel dat kinderen met verschillende huidskleuren ongemerkt aanleren als ze jong zijn en dat ervoor zorgt dat een positieve associatie ontstaat bij een lichte huidskleur en een negatieve bij een donkere huidskleur. ^[14] Door bewust positieve voorbeelden van mensen met een donkere huidskleur te gebruiken, kun je bijdragen aan het terugdringen van vooroordelen.

Een gelijkheidspedagogiek bestaat als leraren hun lessen zo aanpassen dat ze leerlingen van allerlei achtergronden de mogelijkheid geven om goed te presteren. Dat betekent dat leraren van alle leerlingen hoge verwachtingen hebben en ze geïnteresseerd zijn in de kracht van de culturele en talige achtergronden van leerlingen. ^[8] Empowerment van de schoolcultuur en sociale cultuur ondersteunt leraren in alle bovenstaande punten. Als je als leraar alleen staat in het geven van cultureel responsief onderwijs kun je wel iets bereiken, maar het systemische perspectief is nodig om echt effect te hebben. ^[18]

WAT NU?

Aandacht voor cultureel responsief lesgeven is dus van groot belang als we onderwijs zo willen vormgeven dat alle kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen. Dat dit gemakkelijker gezegd is dan gedaan, blijkt evengoed uit de literatuur. Aan de ene kant kun je als leraar zeker je steentje bijdragen door je bewust te zijn van je eigen overtuigingen en je lesmateriaal en klaslokaal langs de cultureel responsieve meetlat te leggen. Aan de andere kant kun je niet in je eentje een cultureel responsieve school zijn. Daarvoor heb je collega's nodig. Maar *hoe* dan? Daar geven we in dit dossier antwoord op. Martijn Nouwens geeft in de 'Good Practice' handvatten voor het omgaan met hoogbegeerdheid en anderstaligheid in de klas. Maddy Hageman interviewde de grondlegger van stichting iQ+, Sima Daoud. Daarnaast vind je ook in dit dossier weer (boeken)tips om in je eigen onderwijspraktijk te gebruiken. ●

REFERENTIES

Bekijk de referenties via de QR-code.